

Rezervace Dja

NOVÝ PAVILON GORIL

PRAHA
PRAGUE
PRAGA
PRAG

ZOO PRAHA

ÚVODEM

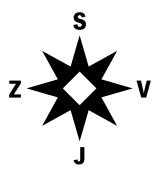
Rezervace Dja – nový pavilon goril v Zoo Praha – je hotova. Završilo se dlouholeté úsilí, které mnohé z nás stálo kus života.

Impulzem k tomu, abychom tento projekt začali připravovat a prosazovat, byly povodně, které v červnu 2013 zaplavily spodní část Zoo Praha. Tehdy jsem vytipoval místo, kde by pavilon mohl stát, a pak začalo skutečné martyrium. I když jsme si nechali zpracovat odborné studie, ze kterých bylo zřejmé, že nový pavilon nenaruší krajinný ráz, museli jsme svěst vleklý souboj o to, abychom vyvrátili všechny námitky proti jeho výstavbě. Po všech průtazích jsme v říjnu 2019 konečně začali stavět.

Nový pavilon jsme koncipovali tak, aby návštěvníkům poskytl zážitek cesty Kamerunem. Ostatně Rezervace Dja jsme ho nazvali podle oblasti, kde se v Kamerunu podílíme na ochraně přírody. Jeho výstavba nebyla nic jednoduchého, vždyť jde o naprosto atypický a v mnoha ohledech novátorsky pojatý komplex. Navíc nám situaci ještě zkomplikovala pandemie covidu. Ale letos v dubnu došlo na kýženou koladaci a mohli jsme se pustit do dokončovacích prací i osidlování pavilonu zvířaty. To vyvrcholilo příchodem dvou nových goril – samce Kisuma a Mojiny dcery Duni.

První ohlasy na naši Rezervaci Dja jsou opravdu skvělé. Britský znalec zoologických zahrad Anthony Sheridan dokonce prohlásil, že jde o nový etalon kvality v prezentaci goril. Samozřejmě jsme napjatí, co na Rezervaci Dja řeknete vy, návštěvníci. Snad se vám bude líbit stejně jako Anthonymu.

Miroslav Bobek, ředitel Zoo Praha

VODUŠKY

PŘÍMOROŽCI

BUVOLCI

PŠTROSI

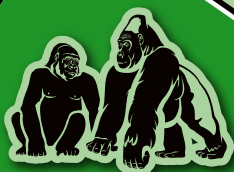
ŽIRAFY

ZÁZEMÍ

GORILY
POZICE

GUERÉZY

REZERVACE DJA

VÝBĚH

GUERÉZY

GORILY

ŠTĚ
ERAKTIVNÍ
TV
ENÝRY

HLEDIŠTĚ

LÁVKA

DOLÍ SLONŮ

AFRICKÁ SAVANA →

ŽIRAFY

CENTRUM →

O PAVILONU

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Nový pavilon goril nese název Rezervace Dja podle konkrétní oblasti v Kamerunu, kde Zoo Praha od roku 2013 realizuje svůj projekt Toulavý autobus. Díky důkladné znalosti tamních reálií se do pavilonu podařilo přenést pozoruhodně věrohodnou atmosféru afrického venkova i tropického deštného lesa. Živá zeleň, občasný dešťík, reálné zvuky pralesa, velkolepé nástěnné malby, autentické artefakty ve školní třídě i ve stanu strážců nebo vysloužilý Toulavý autobus – to vše umožní návštěvníkovi vlastními smysly poznat prostředí, které gorily obývají v Africe. Objekt navíc poskytuje řadu možností, jak seznámit veřejnost s aktivitami na ochranu zvířat přímo v místě jejich výskytu (in situ) a získat pro ně podporu.

Do zastávky Sklenářka přímo u nového pavilonu goril jezdí pravidelné linkové autobusy číslo 112, 235 a 236

Vizualizace nového pavilonu goril od architektonické a projekční kanceláře ABM architekti

Návštěvník má několik možností příchodu k expozici. Nový vstup je situován z ulice Pod Hrachovkou

Pro stavbu nového pavilonu byla vybrána lokalita na konci výběhů Afrického domu pod viničním domem Sklenářkou. Výhodou tohoto umístění v horní části areálu je, že se nachází mimo zátopovou oblast. Odlehlost zvoleného místa od zbytku areálu současně otevřela zajímavé možnosti – k novému pavilonu vede jednak cesta od Afrického domu, která nabízí nečekané pohledy na výběh žiraf, a jednak lávka od západního okraje Údolí slonů. Navíc zde vznikl další vchod do zoo se zastávkou autobusů MHD.

TECHNICKÉ PARAMETRY STAVBY

Rezervace Dja je jedním z největších expozičních celků Zoo Praha – přehled hlavních parametrů expozice shrnuje následující tabulka:

OBJEKT	ZASTAVĚNÁ PLOCHA
Celková plocha dotčená stavbou	12 637 m ²
Plocha zeleně	6 850 m ²
Zastavěná plocha	2 500 m ²
Hrubá podlahová plocha	3 010 m ²
Obestavěný prostor	21 000 m ³
Návštěvnický prostor uvnitř pavilonu	866 m ²
Vnitřní expozice rodinné skupiny goril	466 m ²
Vnitřní expozice kočkodanů a štětkounů	120 m ²
Venkovní expozice rodinné skupiny goril	2 570 m ²
Venkovní expozice kočkodanů a štětkounů	358 m ²

Pavilon poskytuje velkorysý prostor jak pro chovaná zvířata, tak pro návštěvníky, zároveň se však snaží maximálně splynout s přírodním prostředím lokality. Železobetonová konstrukce je situována do nejnižšího místa parcely a je z větší části zapuštěna pod úroveň terénu. Místa, která nemohla být z provozních a technických důvodů přispána vytěženou zemínou, aby se pavilon „ztratil v krajině“, byla připodobněna skalnatému nebo hlinitému svahu a hojně ozeleněna. Také střecha s velkými prosklenými plochami a světlíky je řešena jako vegetační. Tvarově tak stavba vytváří dojem travnatého kopce a z nejvíce exponovaných pohledů je minimálně viditelná.

Přírodně pojatý interiér pavilonu skrývá promyšleně řešené provozní a chovatelské zázemí, jež poskytuje pavilonu do značné míry soběstačnost. Vedle plynové kotelny, strojevodů vzduchotechniky či dieselagregátu zde najdeme mrazicí a chladičové boxy, sklady a několik technických místností, které navazují na hospodářský dvůr. Dvě přípravné

Nový pavilon vyrostl v sousedství výběhů Afrického domu pod viničním domem Sklenářkou. Takto vypadala stavba ještě v polovině dubna roku 2020

krmiva umožňují vzájemný kontakt zvířat s chovateli a dostatečně široké chodby zajišťují plynulý pohyb zaměstnanců i manipulaci se zásobovacími kontejnery a transportními boxy.

Hlavním architektem stavby nového pavilonu goril je Ing. arch. Petr Bouřil ze studia ABM architekti, s. r. o. Stavební práce od prvního výkopu do předání stavby trvaly 29 měsíců, celkové náklady dosáhly částky 300 milionů korun.

Prostorově velkorysá stavba je citlivě zasazena do terénu a neruší pohled na Sklenářku. Střecha pavilonu je bohatě osázena vegetací

Nástěnné malby pomáhají vytvářet iluzi pralesa i vesnice

KONCEPT PAVILONU – CESTA REZERVACÍ DJA

Asfaltovou silnici již dávno vystřídala hliněná cesta. Její červený prach pokrývá okolní hustou vegetaci i naše vybavení. Dostáváme se k hranicím kamerunské přírodní rezervace Dja, která představuje jednu z nejrozsáhlejších a druhově nejbohatších oblastí neporušeného tropického deštného lesa ve střední Africe. Zvuky lesa nás lákají na cestu do tohoto fascinujícího světa. Ještě před tím, než vstoupíme do jeho šera, navštívíme vesnici kousek od hranic rezervace a místní školu. A pak už se vydáváme do lesa, kterým projdeme až na mýtinu, odkud je možné pozorovat skupinu goril nížinných...

Dobrodružný průchod pod padlým kmenem se bude jistě líbit nejen dětem

Nový pavilon goril je vybudován s ambicí zprostředkovat návštěvníkům autentickou atmosféru cesty Kamerunem – z venkova na okraj tropického deštného lesa a potom do jeho hloubi, až na mýtinu, na níž je možné spatřit gorily. Zároveň se zvířaty střední Afriky chceme představit také prostředí jejich přirozeného výskytu.

Předobrazem pro ztvárnění místa, kde gorily spolu s dalšími druhy žijí, byl skutečný les v Biosférické rezervaci Dja a jeho okolí – kamerunský venkov. Díky pečlivě laděným detailům zažijí návštěvníci pavilonu dobrodružné putování kamerunskou přírodní rezervací překypující obrovským množstvím rostlinných i živočišných druhů.

Náhodná není ani volba základní barvy pavilonu: červená je půda ve střední Africe i všudypřítomný prach hlinitých cest

Pomocí speciálního 3D mikrofonu a parabolického mikrofonu nahrál doc. Rataj autentické zvuky pralesa včetně pralesních termitů, 36 druhů ptáků nebo praskání a padání stromů

ATMOSFÉRA DEŠTNÉHO LESA

V novém pavilonu goril Zoo Praha jsme chtěli vytvořit co nejměnější iluzi tropického deštného lesa. Vedle živých rostlin a rosení k tomu přispívá prostorový zvuk, nástěnné malby i speciální 3D stěna s modely zvířat.

ZVUKY PRALESA

Jednou z největších zajímavostí nového pavilonu je jeho dokonalé ozvučení reálnými zvuky pralesa pořízenými přímo v nitru Biosférické rezervace Dja. Materiály nahrával hudební skladatel Michal Rataj a zvukovou instalaci pak realizoval společně se studenty katedry skladby HAMU.

ZVUKY Z EXPOZIC

Expozice v novém pavilonu goril jsou od návštěvnických prostor odděleny dokonale odhlučněnými stěnami z několika vrstev skla. Byla by však škoda přijít o akustické projevy zvířat, a tak je zvuk z vnitřku expozic přenášen k návštěvníkům prostřednictvím mikrofonů a reproduktorů.

3D STROM

Vysokou míru biodiverzity tropického deštného lesa, tedy rozmanitost a velký počet jeho druhů, reprezentuje v pavilonu mimo jiné i 3D stěna. Tvoří ji torkretové stromy, jejichž různá patra obývá pestrá mozaika živočichů v podobě na zakázku vyrobených modelů. Návštěvníci si mohou všimnout špičky zobáku samice zoborožce (*Bycanistes subcylindricus*) vyčnívající z hnízdní dutiny právě zazdívané samcem, mrštného gekona (*Hemidactylus coalescens*) či stromového druhu luskouna bělobřichého (*Manis tricuspis*). Mnozí živočichové se schovávají i pod kůrou padlého stromu, třeba veleštír (*Pandinus dictator*) nebo méně známý bičovce (*Damon* sp.). Pozornému návštěvníkovi neunikne ani letící brouk goliáš (*Goliathus* sp.), podivuhodný plachtící hlodavec šupinatka (*Idiurus zenkeri*) nebo maskovaná zmije gabunská (*Bitis gabonica*).

První skica a realizace 3D stěny, kterou na základě soupisu druhů z kamerunské rezervace Dja připravili výtvarníci Roman Hudziec a Kryštof Krejča. Modely zvířat vyrobil Miro Jakubčík

Na stěnách nového pavilonu goril vyrostl primární i sekundární deštný les

MALBY

Nástěnné malby vytvářeli výtvarníci pavilonu Roman Hudzic a Kryštof Krejča podle fotografií pořízených v Biosférické rezervaci Dja. Ilustrace živočichů se ujal malíř Pavel Procházka, rovněž dlouholetý spolupracovník Zoo Praha.

Výtvarníci Kryštof Krejča
a Roman Hudzic

Přírodní motivy zdobí i stěny venkovních výběhů

Ilustrace druhové rozmanitosti pralesa od malíře Pavla Procházky

PROSTŘEDÍ AFRIKY A AUTENTICKÉ ARTEFAKTY

Kamerunu se často přezdívá Afrika v malém – na jeho území najdeme celou škálu prostředí od savan přes mokřady až po nížinné i horské deštné lesy. Nejen příroda je tu pestrá. Rozmanitá je i zdejší lidská kultura. Zážitek z návštěvy pavilonu Rezervace Dja by nemohl být dostatečně autentický, kdybychom se nepokusili zachytit celkovou atmosféru Kamerunu, kterou kromě přírodních podmínek utváří i člověk. Cesta do pralesa za gorilami ostatně vede skrz lidská sídla a vztah člověka k lesu a jeho obyvatelům je pro budoucnost (nejen) ohrožených druhů stěžejní.

AFRICKÁ ŠKOLA

Kamerunský venkov reprezentuje v pavilonu především školní třída vytvořená tak, aby byla co nejvěrnější kopií skutečné třídy v Somalomu – malém městě na okraji Biosférické rezervace Dja. Věrohodnost naší třídě propůjčují jednotlivé detaily: speciálně

Školní třída v novém pavilonu poskytuje skvělý prostor pro oblíbené výukové programy, příměstské tábory či dětské zookroužky a zooškoly

tvárování cihly podsvícené tak, že imitují okna afrických škol, stylizované zdi třídy umazané od všudypřítomného červeného prachu nebo výukové plakáty dovezené z Kamerunu. Přímou z kamerunské školy v Somalomu jsme dopravili i školní lavice. Zoo Praha je pro pavilon získala výměnou za zajištění lavic nových.

MASKY, SOŠKY, OBRAZY, FIGURÍNY

Z Kamerunu jsme do nového pavilonu dovezli také nejrůznější artefakty. Jsou to především masky, které se na některých místech dodnes používají během tradičních obřadů a slavností. Kromě nich mohou návštěvníci v prostorách prodejny se suvenýry vidět i ukázky současných afrických uměleckých děl.

PREZENTACE IN SITU PROJEKTŮ

Při průjezdu kamerunským venkovem si nelze nevšimnout obrovských kmenů stromových velikánů naložených na návěsech nákladních vozů či upytlačených chráněných druhů na stolcích trhovců. Proto je v novém pavilonu goril představena také problematika ohrožení jedinečného ekosystému Biosférické rezervace Dja.

V boji proti pytláctví goril a dalších ohrožených druhů ve střední Africe se Zoo Praha dlouhodobě angažuje prostřednictvím in situ projektů, tedy aktivit na ochranu druhů přímo v místě jejich přirozeného výskytu. V kamerunské rezervaci Dja realizuje pražská zoo od roku 2013 jeden ze svých stěžejních in situ projektů Toulavý autobus, jehož cílem je změna přístupu místních obyvatel, zejména dětí, ke gorilám a k přírodě jako takové. Právě tento projekt se stal inspirací pro vznik části pavilonu, jako je například kamerunská školní třída či základna strážců lesa, jimž Zoo Praha rovněž mnoho let poskytuje podporu.

TOULAVÝ AUTOBUS

Před vstupem do pavilonu stojí někdejší Toulavý autobus, který postupem času v Kamerunu technicky dosloužil, a tak ho nahradil nový. Původní vozidlo bylo převezeno do Čech, jeho interiér prošel přestavbou a bude sloužit jako naučná expozice o projektu.

První Toulavý autobus, který po kamerunských cestách najezdil desetitisíce kilometrů, je nyní vystaven před novým pavilonem goril

Stan strážců lesa dokresluje autentickou atmosféru okolí pavilonu. Jeden z jeho předobrazů v africkém Kamerunu na obrázku dole

České děti se tak na chvíli ocitnou v kůži svých kamerunských protějšků a na palubě skutečného Toulavého autobusu nahlédnou do ochrany přírody v praxi. Vyzkoušejí si některé otázky z testu, který vyplňují kamerunské děti před samotnou jízdou, a seznámí se s trasou autobusu, již mají Kamerunci s projektem absolvují.

STAN STRÁŽCŮ

Samotné příčiny ohrožení fauny v Biosférické rezervaci Dja reprezentují v pavilonu artefakty v podobě pytláckých ok a imitace zbraní zabavených pytlákům. Tyto předměty jsou součástí stanu strážců lesa – venkovní expozice představující jejich terénní základnu. Boj s pytláky není pro strážce pouhým povoláním, nýbrž posláním, bojem za zachování unikátních živočichů, pro které je Biosférická rezervace Dja jedním z posledních útočišť.

Velkokapacitní hlediště před venkovním výběhem rodinné skupiny goril

PRODEJNA SUVENÝRŮ A DALŠÍ SLUŽBY NÁVŠTĚVNÍKŮM

Stejnou pozornost, s jakou jsme přistupovali k expozicím pro zvířata a k chovatelskému zázemí, jsme při stavbě nového pavilonu věnovali i prostorům pro návštěvníky. Hlediště před vnitřní i venkovní expozicí goril nepochybně překvapí svou velikostí a i další strategicky umístěná posezení nabídnou skvělé výhledy. Velkou pozornost jsme věnovali také systému osvětlení. Návštěvnický prostor je stejně temný jako spodní patro deštného lesa, do expozic jde naopak světlo skrz obrovské prosklené plochy střechy, a divácký zážitek ani pořízené fotografie tak neruší odraz v expozičních sklech. Samostatnou kapitolou je plně automatizované speciální osvětlení rostlin – fytolampy svítí v noci, aby přes den nerušily návštěvníky. Zároveň byly před expoziční skla nainstalovány opony, aby gorily a další chovaná zvířata měla v noci tmu.

Zajímavé jsou i obrazovky nad vnitřním hledištěm. Na dvou monitorech tam běží online kamerový přenos z expozic s identifikací goril. Obrazovka třetí pak nabízí bohatý doplňkový obsah, díky němuž se zájemci dozvědí víc o gorilách v Zoo Praha a v přírodě a také o Biosférické rezervaci Dja v Kamerunu, o pytlácích i o strážcích.

Myšleno bylo i na mlžení, které osvěží návštěvníky v parných dnech, samozřejmě jsou prostorově velkorysé toalety, úschovné boxy nebo parkoviště pro kola před vstupem.

V e-shopu Zoo Praha si můžete pořídit například tričko s motivem goril samice Duni

Ve výstupní části pavilonu je situována prodejna vyzdobená autentickými artefakty dovezenými přímo z Kamerunu. Zájemci si zde budou moci zakoupit nové suvenýry z řady Rezervace Dja a produkty ze speciální edice s motivy zvířat z nového pavilonu jako mikiny, trička různých barev, klobouky, kšiltovky, figurky goril inspirované samicí Duni a samcem Kisumu, zápisník nebo KPZ krabičku jako stvořenou pro dobrodružné výpravy.

OBYVATELÉ PAVILONU

NOVÝ DOMOV PRO GORILÍ RODINU

Původním domovem goril jsou tropické lesy v rovníkové Africe, ty však závratnou rychlostí mizí z důvodu těžby dřeva a surovin. Do narušeného lesa se navíc snáze dostanou pytláci, kteří tyto lidoopy loví pro žádané maso. Proto jsou gorily nížinné (*Gorilla gorilla gorilla*) podle Červeného seznamu IUCN řazeny ke kriticky ohroženým druhům. O to důležitější jsou aktivity na jejich ochranu, které patří již řadu let k prioritám Zoo Praha.

Chovnou skupinu goril nížinných v novém pavilonu tvoří dominantní samec Kisumu, samice Duni – dcera slavné pražské gorily Moji, která byla prvním mládětem tohoto druhu narozeným v českých a slovenských zoo, dále samice Kijivu, její poloviční sestra Shinda se svým synem Ajabuem a nejstarší gorila Kamba, která jako jediná pochází z přírody.

V novém pavilonu gorilí skupina vůbec poprvé sdílí expozici s jiným živočišným druhem – společnost jim zde dělají guerézy pláštikové, jimž promyšleně řešený prostor umožňuje, aby se vlastním vstupem kdykoli přesunuly do zázemí.

Sameček Ajabu se svou matkou Shindou

Jedni z prvních návštěvníků pavilonu sledují samici Kambu

Vedle vnitřní expozice mají gorily a guerézy k dispozici také prostorný venkovní výběh se vzrostlými stromy, kterým navíc protéká uměle vybudovaný potůček. Ten napájí přílehlou „bažinku“, ve které se gorily mohou brodit.

Samec Richard a jeho dva dospívající synové Kiburi a Nuru vytvořili mládeneckou skupinu ve stávajícím pavilonu goril v dolní části areálu. Takto využitý prostor pro samčí skupinu je velkým přínosem pro Evropský chovný program (EEP), protože gorilích samců je momentálně nadbytek a je obtížné je umístit.

Na snímku zleva Shinda, Ajabu a Kijivu

VELKÉ ZMĚNY U GORIL

Dokončení nového pavilonu goril a rozhodnutí ponechat dva mladé samečky – Kiburihu a Nurua – v pavilonu původním otevřelo mimořádnou možnost pro budoucnost našeho pražského chovu: koordinátor evropského programu navrhl, že stříbrohřbetý samec Richard by mohl zůstat s oběma svými syny a že zbytek rodiny by po přestěhování doplnil jiný gorilí samec, a navíc i další samice.

Ocitli jsme se tak před velice obtížnou volbou – ale brzo jsme se dohodli, že tento návrh akceptujeme. Richard se svými syny Kiburim a Nuruem zůstal ve starém pavilonu a samice Kambu, Kijivu a Shindu s malým Ajabuem jsme ve středu 8. června ráno přestěhovali do pavilonu nového.

Co to znamená pro Richarda, našeho nesmírně populárního, ale také velice konzervativního a poněkud labilního vůdčího samce tlupy? Nemusí si těžce zvykat na nové prostředí, protože zůstal „ve svém“. Přišel však o všechny své samice a nejmladšího syna, což je přinejmenším z lidského pohledu větší ztráta, než kdyby byl nucen opustit své odrostlé syny. Kdyby však žil v přírodě, je docela dobře možné, že by již také o svůj harém přišel a byl by vystaven podobné situaci...

Tento poslední aspekt lze vztáhnout rovněž na samice, ty se také ve volnosti musí vyrovnávat se změnami ve složení a vedení rodinných skupin. A třebaže si nyní musí zvykat jak na nové prostředí, tak na nově přichozího samce i čtvrtou samici, jde pro Kijivu, případně pro Shindu o ohromnou šanci mít ještě mládě. S Richardem, jehož linie je v chovu takzvaně přereprezentovaná, by je totiž ani jedna z nich mít nesměla

Stříbrohřbetý samec Richard zůstal v původním pavilonu goril se svými syny Kiburim a Nuruem

K samicím se v novém pavilonu připojil samec Kisumu z hornorakouského Schmidingu

a v novém pavilonu by tak po dalších deset, patnáct, možná dvacet let byla pouze expoziční, nikoli chovná skupina goril. S novým samcem bude však mít jedna z dvojice sester Kijivu – Shinda mládě „povoleno“; stejně jako příchozí samice Duni. A přítomnost mláďat život celé skupiny samozřejmě posouvá na zcela jinou úroveň.

I pro oba mladé samečky Kiburího a Nurua je přinejmenším nyní společnost otce lepším řešením, než kdyby zůstali sami.

A pro případ problémů (anebo nutnosti tyto tři samce evakuovat kvůli povodni) je v novém pavilonu dostatečný záložní prostor.

Jistě, je to velká změna a již vzhledem k popularitě Richarda budou mít mnozí příznivci – a zejména příznivkyně – goril k tomuto našemu rozhodnutí větší či menší výhrady. Musím však zdůraznit, že jak my, tak představitelé evropského chovného programu považujeme toto rozhodnutí za nejlepší z možných. Jsem přesvědčen, že příští měsíce a léta potvrdí jeho správnost.

Miroslav Bobek,
ředitel Zoo Praha

PŘÍBĚH POKRAČUJE

Příchod nových goril je dvojnásob dobrá zpráva: přítomnost samce Kisuma umožní mít ve skupině další mláďata a se samicí Duni bude v Praze pokračovat příběh naší slavné Moji. Duni je totiž její jediná dcera! Lepší vyústění jsme si nemohli přát – a dokonce ani představit.

Kisumu se narodil roku 1997 v Mnichově a v sedmi letech byl přesunut do rakouského Schmidingu, kde žil v mládenecké skupině. Na rozdíl od našeho Richarda, jehož geny jsou v chovech již nadměrně zastoupeny, a tudíž již nesmí mít další mláďata, Kisumu má mnohem lepší ranking a měl by se u nás stát otcem.

Přestěhování Duni do Prahy se zúročí i naše úsilí, s nímž jsme před lety hledali pro Moju co nejlepší umístění. Jenom díky tomu, že samec Niky je geneticky velice cenný, mohla s ním mít Moja ve španělském Cabárcenu roku 2013 malou Duni – a nyní také Duni dostane možnost mít vlastní mláďě.

Miroslav Bobek,
ředitel Zoo Praha

Kočkodani Brazzovi nahlíží do přípravy, kde jim vrchní chovatel primátů Martin Vojáček chystá krmnou dávku

Samice Duni, dcera naší slavné gorily Moji, dostane v Zoo Praha možnost mít vlastní mládě

DALŠÍ OBYVATELÉ PAVILONU

GUERÉZA PLÁŠTIKOVÁ

Colobus guereza

Prostor s chovnou skupinou goril nížinných sdílejí guerézy pláštikové. Tyto stromové opi-ce jsou společenská a celkem klidná zvířata. Žijí ve volně uspořádaných tlupách, jejichž jádro tvoří vzájemně příbuzné samice. Většinu času vyseďávají na větvích s ocasem svě-šeným dolů a pečlivě otrhávají mladé listy a výhonky. V přírodě se vyskytují na území od střední po východní Afriku.

Samci Koulička (vlevo) a Kito během úplně prvního vypouštění gueréz do venkovního výběhu

Samice kočkodana Brazzova jménem Mimo

KOČKODAN BRAZZŮV *Cercopithecus neglectus*

Tato úzkonosá opice je typická svou bílou bradkou a oranžovou čelenkou. Kočkodan Brazzův obývá mokřiny, bambusové a horské lesy ve střední Africe. Většinu času tráví ve větvích stromů, ale nebojí se sestoupit i na zem. V případě nebezpečí znehybní a spoléhá na své zelenohnědé maskování. Patří mezi jediné kočkodany, u nichž byly pozorovány monogamní páry. Může však tvořit i harémy s jedním dominantním samcem a až deseti samicemi. V současné době nepatří k ohroženým druhům, ačkoli je na mnoha místech hojně loven, zvláště

pro maso a obchod s živými jedinci. Velkou hrozbu pro něj také představuje masivní ztráta přirozeného biomu, který nahrazují lidská obydlí, pole či plantáže. V pavilonu budou kočkodani sdílet expozici se štětkouny africkými.

ŠTĚTKOUN AFRICKÝ *Potamochoerus porcus*

Doma je ve střední Africe v listnatých a smíšených lesích a v buši. Jméno dostal podle protáhlých ušních boltců zakončených štětkou delších chlupů. Štětkouni žijí ve skupinách, které vede dominantní samec. Přestože je tento druh považován za poměrně hojný, patří i on mezi oblíbené cíle lovců tzv. bushmeatu. V některých zemích je také pronásledován zemědělci, protože jim poškozují úrodu. Ohrožuje jej rovněž úbytek přirozeného prostředí v důsledku rozšiřování lidského osídlení.

Štětkouni se z karantény v zázemí přesunou do společné expozice s kočkodany

Krasy obrovské si v přírodě budují nory v opuštěných termištích a v kořenech stromů

KRYSA OBROVSKÁ ***Cricetomys gambianus***

Vedle stylizované africké vesnice se v pavilonu zabydlel urostlý hlodavec, který může dorůstat až velikosti kočky. Svalnatá krysa s velkými lysými boltci má hnědou srst, šedobílé břicho a bílou špičku ocasu. Nepatří mezi pravé myši, má totiž stejně jako křečci vyvinuté lícní torby, ve kterých si potravu odnáší do hnízda. Žije samotářsky téměř v celé subsaharské Africe, samci jsou teritoriální a své území si značkují a brání. Ve své domovině jsou krysy obrovské často konzumovány, avšak díky svému vytříbenému čichu se také používají k hledání min a při diagnostice tuberkulózy u lidí.

KALOŇ PLAVÝ ***Eidolon helvum***

Kaloň plavý je nejhojnějším africkým druhem kaloňů. Může žít v koloniích až o milionu jedinců a stěhovat se na vzdálenost až 2 000 kilometrů. Obývá většinu Afriky jižně od Sahary a jihozápad Arabského poloostrova. Srst na krku mívá často sytě žluté až oranžové zbarvení. Hlavní hrozbou pro kalone plavé je jejich lov pro maso. Kvůli klesající početnosti je druh na Červeném seznamu IUCN zařazen jako téměř ohrožený.

Kalone plavé uvidíte v expozici s krysami obrovskými

TALAPOIN SEVERNÍ ***Miopithecus ogouensis***

Tato nejmenší africká opice se vyznačuje dlouhými končetinami i ocasem a malou kulatou hlavou. Srst je svrchu olivově zelená až šedo zelená, na bocích a končetinách se žlutým nádechem. Talapoini se vyskytují v tropických lesích středozápadní Afriky, severně od řeky Kongo. S oblibou obývají vodou zaplavené oblasti a jako jedny z mála opic dobře plavou, a dokonce se za potravou i potápějí. Žijí v početných rozvolněných skupinách zahrnujících i více než sto jedinců, které se během dne rozpadají na jednotlivé podskupiny a pouze na noc se scházejí v korunách stromů. Bohužel, počty dospělců v přírodě klesají, talapoin severní je proto zařazen na Červeném seznamu IUCN v kategorii „téměř ohrožený“ a probíhají snahy o zachování jeho přirozeného habitatu.

OSINÁK AFRICKÝ ***Atherurus africanus***

Osináci jsou blízcí příbuzní dikobrazů, na rozdíl od nich jim však bodliny rostou pouze na zadní části hřbetu a zbytek těla kryjí krátké ploché štětiny. Tuhé chlupy na špičce ocasu jsou uprostřed rozšířené a duté, takže když osinák v rozčilení potřásá ocasem, vydávají zvláštní šustivý zvuk. Jeho domovem je široký pás tropické Afriky od Guineje na západním pobřeží až po Keňu na východě. Bohužel patří k oblíbeným druhům na trzích s masem divokých zvířat.

Osináky můžete pozorovat ve společné expozici s talapoiny

OBYVATELÉ VIVÁRIÍ

AFRIČKA OZDOBNÁ (*Afrixalus dorsalis*)

Tato drobná hnědooranžová žabka z čeledi rákosníčkovitých se stříbřitě bílým vzorem obývá oblasti zemí kolem Guinejského zálivu. Jejím domácím biotopem jsou křoviny a bylinné patro okrajů lesa, kde přes den sedí na spodní straně listů rostlin. Na začátku období dešťů samci lákají samice hlasem připomínajícím cvrkání rovnokřídlého hmyzu. Vajíčka jsou kladena ve shlucích na vegetaci nad vodou (lesní tůňky, klidné úseky potoků) a do vody padají až vylíhli pulci. Tato strategie zabraňuje predaci vajíček vodními bezobratlými a rybami. Přestože počty jedinců v přírodě spíše narůstají, i afričku ozdobnou omezuje úbytek jejího přirozeného prostředí.

1. Afrička ozdobná, 2. želva ohebná, 3. nefila zlatá, 4. zákeřnice hrozivá, 5. zlatohlávec.
Tuto ilustraci pro informační panel u vivárií vytvořil Pavel Procházka

ŽELVA OHEBNÁ (*Kinixys erosa*)

Horní část krunyře (karapax) této želvy má v pánevní oblasti pohyblivý kloub, který jí umožňuje uzavřít zadní část krunyře a ukryt zadní nohy. Žije v podrostu středoafriických pralesů, kde se žije především houbami a stravu si příležitostně doplňuje jak složkou rostlinnou (ovoce, měkké části rostlin), tak živočišnou (hmyz, žížaly, plži, mnohonožky a mláďata obratlovců). Její přesné počty v přírodě nejsou známy, přesto je pravděpodobné, že klesají. Ohrožuje ji především kácení tropického deštného lesa a obchod s takzvaným bushmeatem.

NEFILA ZLATÁ (*Trichonephila inaurata*)

Tento velký síťový pavouk se vyznačuje výraznou pohlavní dvojtvárností, tělo samic může měřit až čtyři centimetry, s rozpětím končetin dokonce deset. Samci jsou oproti nim nepatrní – do dvou centimetrů. Žijí v sítích samic a „parazitují“ na jejich kořisti. Nefily si předou vertikální sítě, které mohou dosahovat průměru okolo metru a půl. Pavučina je tvořena velmi silnými vlákny, a tak se jejich kořisti výjimečně stávají i drobní ptáci. Díky své mechanické odolnosti spojené s velkou pružností jsou vlákna produkovaná nefilami předmětem výzkumu za účelem výroby nových odolných materiálů, použitelných v mnoha technologických odvětvích.

ZÁKEŘNICE HROZIVÁ (*Psytalla horrida*)

Jeden z největších druhů ploštic z čeledi zákeřnicovitých se vyskytuje v pralesních oblastech Guinejského zálivu a Konžské pánve. Patří mezi bravurní lovce, žije se výhradně živými bezobratlými, kterých se zmocňuje pomocí výpadu předním párem končetin a ostrým, bodavě savým ústním ústrojím. Tito černí dravci s varovným červeným vzorem na hrudi a křídlech a s výraznými trny na těle jsou v dospělosti dlouzí až čtyři centimetry. Dospělci i nymfy žijí pohromadě spíše ve spodní části kmenů stromů, ze kterých vycházejí na lov převážně po setmění.

ZLATOHLÁVCI (druhy rodu *Pachnoda*, *Chlorocala* a *Dicronorrhina*)

Tito středně až velmi velcí brouci plní v různých stádiích života odlišné ekologické role. Larvální stádia zlatohlávků, tzv. ponravy, žijí v trouchnivějícím dřevě či tlejícím listí, kde se krmí organickým materiálem. Dospělci se žijí ovocem, mizou ze stromů či nektarem květů, náleží tak k významným opylovačům. Mezi výjimečné vlastnosti zlatohlávků patří jejich krovky – na rozdíl od všech ostatních druhů brouků je při letu neotevírají, ale jen provlečou druhý pár křídel pod nimi a nechají je zavřeně.

ROSTLINY V PAVILONU

ILUZE KAMERUNSKÉHO DEŠTNÉHO LESA

Skladba rostlin v interiéru pavilonu plně respektuje geografickou příslušnost k oblastem výskytu goril v přírodě a zprostředkovává tak návštěvníkovi věrohodný dojem afrického rovníkového pralesa.

V návštěvnickém prostoru tvoří stromovou kostru věrné betonové imitace pralesních velíků s typickými lištovitými a chůdovitými kořeny, které ukotvují obrovskou hmotu dřevin ve vlhké půdě deštného lesa. Ze živých stromů zde spatříte především smokvoně *Ficus lyrata* s velkými kožovitými listy ve tvaru kytarového těla a *Ficus cyathistipula* s drobnějšími vejčitými listy. Plody obou druhů se podobají fikům, ale nevyužívají se k potravinovým

I pro zahradníky byl inspirací tropický deštný les

V túňce pod vodopádem se zabydlely drobné rybky

účelům. Životní strategie těchto dřevin začíná v koruně jiného stromu, odkud spouštějí své kořeny k zemi a těsně ho obepínají, až jej zcela zaškrtní. Odtud pramení lidový název „strom škrtič“. Zvláštností ze živočišné říše jsou stravovací návyky goril, které požírají listy těchto stromů, ačkoli při poranění vylučují bílý jedovatý latex jako obranu proti býložravcům.

Keřové patro zastupuje mnoho druhů. Nejvýraznější z nich, *Strelitzia nicolai*, upoutá svými obřimi, banánovník připomínajícími listy a vzrůstem hodným spíše stromů než bylin. Na rozdíl od *Strelitzia reginae*, známé z květinářství pro své „papouščí“ oranžové květy,

Gunnera tinctoria zaujme listy, které mohou mít i metrový průměr

Do imitací obřích kmenů jsou zasazené epifytické kapradiny

kvete bíle. Další spíše stromovitou bylinou je kapradina *Cyathea* sp. s více než metrovým kmenem. Poslední zmíněnou keřovitou rostlinu znáte velice důvěrně. *Dracaena deremensis* často roste v zákoutích našich pokojů. Překvapivě i ona původně obývá tropické deštné lesy Afriky.

Nejnižší bylinný podrost prorůstají často jedovaté rostliny z čeledi aronovitých, jako je *Nephtytis poissonii*. Jeho střelovité listy po většinu roku doplňují výrazné plody žlutooranžové barvy. I notoricky známá netýkavka *Impatiens balsaminea*, používaná do truhlíků nebo na letničkové záhony, pochází z temných podrostů afrického pralesa.

Vizuální duši džungle nečiní ani tak pralesní velikáni jako spíše neprostupné spletence lián. Možná nejzajímavější z nich je orchidej nezbytná pro české Vánoce. Sladké pečivo bez vanilky si jistě nedokážeme představit. Ano, vanilkové lusky, fermentované plody liány z čeledi *Orchideaceae*, se také pěstují v Africe.

Řada návštěvníků nového pavilonu jistě pozná tzv. Kleopatřinu jehlu, původem z afrického kontinentu

Četné srážky a teploty bez výrazných výkyvů činí z rovníkové Afriky atraktivní místo pro růst rostlin. Soupeření o tak žádané, ale přehlížené místo vyhnalo mnoho rostlin blíže k slunci, do korun stromů. Tyto rostliny nazýváme epifytickými. Obzvláště kapradiny se adaptovaly na život bez přímého kontaktu s půdou. Vytvořily si ze svých listů jakési kornouty zachycující dešťové srážky, organické zbytky z tlejících listů, ale i exkrementy živočichů, kteří zde nacházejí pohodlný a bezpečný domov. V rozsochách betonových imitací tropických obřích stromů zahlédnete epifytické kapradiny z rodů *Platycerium* (parožnatka) a *Drynaria*.

Návštěvnícká trasa prochází nejen kolem betonových imitací pralesních velikánů, ale i dnem hlubokého říčního koryta. Jeho cesta začíná vodopádem a pokračuje vymletými stěnami porostlými bujnou tropickou vegetací plnou kapradin. Život těmto zeleným vertikálním stěnám dává důmyslná technologie soustavy kaskádovitě

Vzrostlé stromy přijely na kamionech až z Německa a musely být do výběhu goril vsazeny jeřábem

poskládaných buněk. Skrze nitro 2 480 kusů plastových buněk prochází kapkovací závlaha zajišťující neustále přesné množství vody, a to ne ledajaké – tropické rostliny jsou navyklé na vodu měkkou, dešťovou. Musíme tedy zbavit pitnou vodu většiny minerálů pomocí technologie reverzní osmózy. Proč ale jednoduše nesbíráme dešťovou vodu za střechy pavilonu? I tam bylo třeba zeleně pro citlivé začlenění pavilonu do krajinného rázu trojské kotliny. Vznikla tak jedna z největších zelených střech v ČR. Speciální skladba střechy včetně substrátu dokáže zadržet většinu dešťové vody a následně ji pozvolna uvolňovat rostlinám.

Umělý svět interiéru nelze udržet pouze kvalitní vodou. Bez světla nemohou rostliny žít. Ač má pavilon velké světlíky, bylo světla pořád málo. A opět nejen intenzita, ale kvalita hraje rozhodující roli v úspěchu. Speciální LED zářiče vyzařují různá světelná spektra, podobná slunečním, tolik potřebná pro správný běh fotosyntézy, zdroje energie naší planety.

Ve venkovních výsadbách nebylo možné použít původní rostliny z afrického pralesa tak jako v interiérech s řízenou teplotou. I tak se nám podařilo vybrat několik rostlin pocházejících z chladnějších hor Afriky. Z trvalek především upoutá exoticky vyhlížející sukulentní růžice rodu *Kniphofia* (lidově nazývaná Kleopatřina jehla) s trubkovitými květy seskupenými v žlutooranžové „jehly“. Oranžovočervené trubkovité květy přizpůsobené k opylování strdimily má také polokeř *Phygellus*. Africké traviny druhu *Penisetum macrourum* s výraznými štětkovitými květenstvími a překvapivým vzrůstem až do výše 1,5 m vás budou provázet celou expozicí od samotné střechy pavilonu po výběh žiraf.

Ostatní rostliny sice nepocházejí z Afriky, ale imitují atmosféru domovského biotopu goril alespoň svým exotickým vzezřením. Pro oko Středoevropana

Zahradníci vysázeli v interiéru desítky vzrostlých rostlin původem z Afriky

neobvyklé jsou estetické aspekty jako obří, zpeřené nebo stálezelené listy. Velkolepé zpeřené listy dorůstající do délky více než půl metru nabízejí stromy *Gymnocladus dioica* umístěné přímo ve výběhu goril. U těchto konkrétních kusů nutno zmínit i superlativy z jejich výsadby. Pro okamžité vytvoření obrazu lesa byly z Německa dovezeny vzrostlé exempláře o váze několika tun. Musely být vysazeny jeřábem a staly se tak největšími stromy vysazenými v Zoo Praha. V těsném sousedství výběhu vás překvapí další obří listy. V souvislé ploše srdčitého tvaru rozprostírá své listoví strom *Paulownia tomentosa*. Exoticky rovněž vyhlížejí zrzavě chlupaté květní pupeny přítomné na rostlině v rozložitých latkách

po celou zimu. Z těch se během časného jara vyvíjejí trubkovité fialové květy ještě před rašením listů, a tak ještě více upozorňují pozorovatele na svou netradičnost. Svěžest deštného lesa i během zimy napodobují stálezelené dřeviny *Magnolia grandiflora* či *Aucuba japonica*. Nezbytnou stálezelenou kulisu tvoří bambusy mnoha druhů. Svou několikametrovou výškou a typickou pevnou žlutozelenou tyčovinou dominuje rod *Phyllostachys*. Rod *Sasa* nám díky své strategii půdopokryvného růstu naopak vytváří na mnoha místech podrostovou zeleň. Bambusy rovněž patří mezi rostliny, jež gorily v podrostu tropického lesa potkávají.

Liány dokreslují obraz bujného lesního porostu nejen v interiérech, ale i v exteriérech. Stěny pavilonu popínají velkolisté *Aristolochia macrophylla* nebo *Campsis grandiflora* s velkými červenými trubkovitými květy.

Ústředním motivem velkého venkovního výběhu je padlý pralesní velikán. Spolu s ostatní vegetací a bažinkou napájenou potůčkem poskytně gorilám a guerézám pocit přirozeného prostředí

Celou venkovní expozici vás bude provázet bujný „pralesní“ porost ve všech rostlinných patrech. Jako poslední zmiňme, že ten druhově nejbohatší patří bylinám, trvilkám nevytvářejícím dřevnatou nadzemní část. Opět zaměřme pozornost na ty nejexotičtější. *Gunnera tinctoria* na sebe okamžitě přitáhne pozornost každého návštěvníka. Listy o velikosti více než metr čtvereční ozbrojené na rubu řadami neškodných trnů nenechají rostlinu bez povšimnutí. Rostlina pochází z Jižní Ameriky, z chilských mokřadů, a proto velice špatně snáší naše zimy. Ač se v mnoha zemích světa s teplejším klimatem chová invazivně a šíří se nekontrolovatelně krajinou, u nás budou mít zahradníci mnoho starostí, jak ji přes zimu ochránit.

 PŘEDOBRAZ NOVÉHO PAVILONU

REZERVACE DJA V KAMERUNU

Biosférická rezervace Dja, kterou byl nový pavilon goril inspirován, leží na jihu Kamerunu v oblasti deštných lesů. Rezervace byla založena v roce 1950. V roce 1981 získala status biosférické rezervace a od roku 1987 je zařazena na seznam světového dědictví UNESCO. Uvádí se, že její prostředí je z 90 % nenarušené, čímž se řadí k nejzachovalejším chráněným pralesům v Africe. Jádrová oblast – rezervace fauny Dja – se rozkládá na ploše 5 260 km² a její hranici obkružuje stejnojmenná řeka. Spolu s národními parky Mikenbé v Gabunu, Odzala-Kokoua v Kongu a několika dalšími je rezervace Dja zahrnuta do celku, který WWF nazývá TRIDOM a jde o hotspot biodiverzity zahrnující kolem 10 % deštného lesa Konžské pánve.

Z hlediska ohrožených druhů savců je Dja významná výskytem gorily nížinné (*Gorilla gorilla gorilla*), šimpanze (*Pan troglodytes troglodytes*), mandrila (*Mandrillus sphinx*), slona pralesního (*Loxodonta cyclotis*), luskouna velkého (*Smutsia gigantea*), luskouna bělobříchého (*Phataginus tricuspis*) či luskouna dlouhoocasého (*Phataginus tetradactyla*).

Padlé pralesní stromy inspirovaly obdobné prvky v novém pavilonu

Státní moc v regionu zastupuje subprefekt, jemuž je podřízen politicky dosazovaný správce rezervace (*conservateur*). Konzervatérovi podléhají jednotky (*antennes*) strážců rezervace (*éco-gardes*), které jsou čtyři a každá dohlíží na jeden úsek chráněného území.

Hlavními institucemi, s nimiž Zoo Praha v Kamerunu spolupracuje, jsou správy chráněných oblastí rezervace Dja a rezervace Ngoyla, a především nezisková organizace Tropical Forest and Rural Development. S její pomocí provozujeme projekt Toulavý autobus, jehož základna je ve městě Somalomo ležícím při severní hranici rezervace. Zde působí také místní koordinátor projektu.

Zoo Praha dlouhodobě podporuje práci strážců Biosférické rezervace Dja

KLÍČOVÉ DRUHY KAMERUNSKÉ REZERVACE DJA

GORILA NÍŽINNÁ

Odhaduje se, že goril nížinných nyní v přírodě žije asi 300 000, což z nich činí nejpočetnější poddruh goril. Jejich stavy v přírodě však znepokojivě klesají o asi 2,7 % za rok. Při tomto tempu by tak během tří generací (zhruba 50 let) gorilí populace poklesla o 80 %. Proto je také řazena jako kriticky ohrožený druh. Kácení lesů, lov a nemoci jsou hlavními příčinami ohrožení. Zejména epidemie eboly jsou schopné jednou za čas zdecimovat gorilí populace. V současnosti žijí asi dvě třetiny goril nížinných v Kongu, čtvrtina v Gabunu a desetina v Kamerunu, přičemž naprostá většina (78 %) se vyskytuje mimo chráněná území. V rezervaci Dja se početnost goril odhaduje na zhruba 1 250 jedinců.

Ilustrační foto
slonů z rezervace
Dzanga-Sangha ve
Středoafričké republice

Ilustrační foto gorily
nižinné z volné přírody

SLON PRALESNÍ

Velcí savci jako sloni a lidoopi sehrávají v lesních ekosystémech klíčovou roli coby šířitelé semen. Těch bylo v trusu pralesních slonů zjištěno na sto druhů. Tato zvířata tak napomáhají regeneraci pralesa a udržují jeho biodiverzitu. Jejich lov může vést k narušení vazeb mezi jednotlivými organismy, což v konečném důsledku může dokonce mít za následek zhoršení dopadů klimatických změn v dané oblasti. Mezi zemědělci hospodařícími v blízkosti pralesa mají sloni image škůdců ničících úrodu. Jsou však stříleni z nejrůznějších příčin, včetně lovu pro maso a slonovinu. Ve světovém měřítku populace slonů pralesních během deseti let klesla o více než polovinu. V Biosférické rezervaci Dja žije kolem 220 (150 až 320) pralesních slonů.

Luskouni se běžně konzumují na místě. Vážnou existenční krizi pro ně představuje tlak nejen lokálního, ale i globálního trhu

ŠIMPANZ

Globální populace nominálního poddruhu šimpanzů se odhaduje na asi 128 000 jedinců, avšak jeví se jako stabilní, byť jich je méně než goril nížinných, s nimiž sdílí též areál. Důvodem může být, že je obecně složitější zastřelit šimpanze než gorilu. Výhodou šimpanzů je jejich menší vzrůst, větší mrštnost i nomádský způsob života. Jejich skupiny se potulují lesem na rozdíl od goril, jejichž tlupy jsou více usedlé. Početnost šimpanzů v rezervaci Dja se udává na 2 300 (1 600 až 3 400) jedinců.

LUSKOUNI

Luskouni jsou v současnosti patrně nejvíce pašovanými savci na světě, a to zejména kvůli šupinám, po nichž je v Asii velká poptávka. Používají se totiž v „tradiční“ medicíně a populace asijských luskounů již „nestihá“ pokrývat poptávku. Pozornost se tedy obrátila i do Afriky. Kromě toho je jejich maso vyhledávané coby luxusní pochoutka.

OHROŽENÍ FAUNY V REZERVACI DJA

PYTLÁCTVÍ

Představuje významný faktor ohrožující místní faunu, a to ani ne tak z hlediska konzumace masa divokých zvířat (bushmeatu) na místě, ale kvůli tlaku trhu, ať už jde o nasycování poptávky z měst nebo – v případě luskounů – o nelegální obchod s jejich šupinami, které jsou ve velkém exportovány do Asie jako artikl pro orientální medicínu. Povolen je lov běžných druhů zvířat, a to pouze pro osobní spotřebu, nikoli již další prodej, o pobíjení ohrožených druhů zvířat vůbec nemluvě. Například za zabití gorily hrozí pokuta tři až pět milionů středoafričských franků (přibližně 120 až 200 tisíc korun) a pět až sedm let vězení.

Pytláci zadrženi ve svém táboře během společného zátahu strážců rezervace Dja a vojáků kamerunské armády. Mezi zabaveným bushmeatem byl mimo jiné rozčtvrcený mandril (v popředí)

Příslušník kmene Baka. Část kmene ještě žije tradičním lovecko-sběračským způsobem života

Pytláci operují samostatně i v gancích. Nejčastějšími metodami je chytání do ok a střelění. Samotných strážců rezervace zároveň není tolik, aby zvládli uhlídat všechny cesty. Celkem je jich kolem 60 (údaj z roku 2022), tedy jeden strážce na 8 800 ha.

VYPALOVÁNÍ LESA

Děje se zejména kvůli získání půdy, obvykle pro pěstování plodin. Podle kamerunských zákonů pak tato půda patří tomu, kdo kus lesa vypálil. Důsledkem je jednak zmenšování souvislého lesního porostu a s ním i chráněné plochy – vypálená území jsou následně z rezervace vyjmuta, a také je ubírán prostor Bakům, kteří – pokud nejsou usazení – žádnou půdu oficiálně nevlastní, a tedy na dané území nemají nárok.

Vypalování lesa pro získání zemědělské půdy je v okolí rezervace Dja běžnou praxí, kterou provozují zhruba dvě pětiny místního obyvatelstva

PŘEHRADA MÉKIN

Nachází se na řece Dja v jejím západním ohybu a byla dokončena v roce 2018. Za její stavbou stojí společnost China National Electric Engineering. Přehrada má kapacitu 940 milionů m³ vody / 15 megawattů a má dodávat proud do osmi komun. Při stavbě však nebyly dostatečně zohledněny dopady na životní prostředí a místní obyvatelstvo. Zatopení rozsáhlého území připravilo část obyvatel o plochy užívané k obživě, což může vést k socioekonomickým problémům a vzrůstu pytláctví. Lesy kolem zatopeného lesa mohou být také převedeny do nižší klasifikace, což umožní těžbařům další kácení. Přehrada rovněž negativně ovlivňuje kvalitu vody.

Le bus ambulANT

Toujours au service

CE 084 JX

 IN SITU PROJEKTY V KAMERUNU

TOULAVÝ AUTOBUS

Toulavý autobus je jedním z klíčových in situ projektů Zoo Praha. Zahájen byl v lednu roku 2013 a postupně umožnil stovkám dětí z okolí Biosférické rezervace Dja navštívit Měfou Primate Sanctuary poblíž metropole Yaoundé a tam nejen absolvovat vzdělávací program, ale především vidět živé gorily nížinné.

Kromě toho se malí pasažéři Toulavého autobusu účastní výuky ve středisku ekologické výchovy, které vybudovala naše partnerská organizace Tropical Forest and Rural Development. Součástí tohoto střediska je i „botanická zahrada“ či spíše naučná stezka, která vede tropickým deštným lesem. Účastníci programu se zde dozívají o významu lesa – přestože žijí de facto na jeho okraji, téměř nic o něm nevídí. Děti, které absolvují cestu Toulavým autobusem, pak doma požádají, aby se již nejedlo maso upytlačenyých zvířat. Pochopitelně ne všem se to podaří prosadit, ale přece jen je to velký příslib do budoucna. Právě pytláctví je totiž zásadní hrozbou pro gorily i mnoho dalších druhů zvířat.

Ředitel Zoo Praha Miroslav Bobek rozdává účastníkům jízdy Toulavého autobusu knížky – *Gorilí pohádky*, které už existují nejen v překladu do francouzštiny, ale i do dialektu badjoué, kterým se hovoří v okolí rezervace Dja

Nejdůležitějším pracovníkem projektu je od počátku místní koordinátor Jocelyn Ewane Aubery. Jednotlivé cesty Toulavého autobusu vyjždí organizovat ze základny na okraji městečka Somalomo

Účastníci jízdy Toulavého autobusu se dozvídají, které plody či listy jsou jedlé, léčivé nebo jiným způsobem prospěšné. Je to právě zastávka v Kabilone II a tamní program, co nejvíc odlišuje nový Toulavý autobus od původního, který jezdil rovnou do Méfou

Konečně v hlavním cíli cesty: u goril v záchraně stanici Méfou, navíc ve společnosti zasvěceného průvodce! Pokud jde o fascinaci gorilami, v té si kamerunské děti s nadšenci v Evropě ani v nejmenším nezadají

POMÁHEJTE NÁM POMÁHAT

- Převed'te libovolnou částku na účet číslo **43–6804660247/0100**.
- Nakupte na **eshop.zoopraha.cz**.
- Navštivte zoo – **z každého vstupu** putuje **5 Kč na naše in situ projekty**.
- Doneste do zoo použitý mobil nebo tablet – **za každý přístroj** vyplatí společnost REMA Systém **10 Kč na naše sbírkové konto**.
- Přispějte pomocí **dotykových obrazovek** v areálu.

Autoři: Helena Petáková, Miroslav Bobek, Lucie Štefanská, Andran Abramjan, Eduard Chvosta a Lukáš Divoký
Fotografie: Petr Hamerník, Miroslav Bobek, Khalil Baalbaki, Oliver Le Que, archiv Zoo Praha
Vizualizace: ABM architekti, s. r. o.
Ilustrace: Pavel Procházka, Roman Hudzic, Kryštof Krejča
Obálka, design a sazba: Tomáš Duchek
Jazyková korektura: Dana Pokorná
Tisk: Akontext, s. r. o.

ZOO PRAHA

Vydala Zoologická zahrada hl. m. Prahy, 2022
U Trojského zámku 120/3, 171 00 Praha 7 – Troja
tel: (+420) 296 112 230, e-mail: pr@zoopraha.cz
www.zoopraha.cz, www.facebook.com/zoopraha
ISBN: 978-80-88426-20-2